

Državni izpitni center

M 1 0 1 5 1 1 1 3 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 7. junij 2010

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Izpitna pola 1 – Obča zgodovina

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

RAZSVETLJENSTVO IN FRANCOŠKA REVOLUCIJA

1. Pravilen odgovor je C.
1 točka
2. *Enakost pred zakonom* je težnja, da bi bili vsi ljudje enaki pred zakoni, da bi za vse ljudi veljali zakoni, da med ljudmi ne bi obstajale razlike. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. (1 točka)*
Verska strpnost je prizadevanje, da bi ljudje svobodno odločali o tem kateri religiji, če sploh kateri, želijo pripadati. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. (1 točka)*
Skupaj 2 točki.
3. *Prvo vprašanje:* Družbena pogodba (Contrat social). *(1 točka)*
Drugo vprašanje: Ideja o suverenosti ljudstva. *(1 točka)*
Skupaj 2 točki.
4. *Prvo vprašanje:* Na sodno, izvršno (upravno) in zakonodajno. *(1 točka)* *Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Drugo vprašanje: Duh zakona. *(1 točka)*
Skupaj 2 točki.
5. *Prvo vprašanje:* Razsvetljenci so z Enciklopedijo poskušali širiti razsvetljenski pogled na svet, širili so razsvetljenske ideje med ljudi in v tujino. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. (1 točka)*
Drugo vprašanje: Enciklopedijo sta urejala Denis Diderot in Jean d'Alembert. *Za pravilno navedbo enega priimka 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
6. *Prvo vprašanje:* Najproduktivnejši del družbe je kmet. *(1 točka)*
Drugo vprašanje: Država naj bi kmetom pomagala z odpravo fevdalnih obveznostih, zmanjšanjem kmečkih bremen, država naj bi podprla izboljšave pri kmetijski pridelavi, agrarna reforma. *Za eno navedbo 1 točka.*
Tretje vprašanje: Nove dohodke prinaša zemlja. *(1 točka)*
Skupaj 3 točke.
7. *Prvo vprašanje:* Merkantilizem pride od latinske besede mercator – trgovec. Imenuje se po trgovini in trgovanju, ker so bili prepričani, da je zunanja trgovina tista, ki prinaša zaslužek. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. (1 točka)*
Drugo vprašanje: Zagotavljanje kolonij, kolonije naj bi bile trg za izdelke in hkrati surovinski vir za domače gospodarstvo, gradnja cest, po dobrih poteh blago hitreje in lažje potuje, odpiranje manufaktur in proizvodnih obratov, da bo država dobila izdelke za prodajo, uvozne carine za tuje blago, povečevanje izvoza, preprečevanje izseljevanja šolanih ljudi, ti naj ostanejo doma in delajo. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. Za dva pravilno opisana elementa 1 točka, skupaj 2 točki. Če kandidat ukrepa samo našteje, 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
8. *Prvo vprašanje:* V Prusiji je reforme izvajal Friderik II. (Veliki), v Rusiji pa Katarina II. (Velika). *Za obe naštetimi imeni 1 točka, delnega odgovora ne upoštevamo.*
Drugo vprašanje: Razsvetljeni absolutisti izvajajo reforme, da bi okrepili moč države, da bi okrepili svoj položaj v državi, povečali dohodke države, izboljšali življenjske razmere svojih podložnikov. *Za naštet en strokovno sprejemljiv argument 1 točka.*
Skupaj 2 točki.

9. Robotniški patent: omejila število dni tlake v tednu;
nevoljniški patent: dovolila odhod kmečkim otrokom s kmetije;
 uvedba novih rastlin koruze in krompirja: poveča se pridelava hrane in ni več lakote;
pospešujeta hlevsko živinorejo, s tem omogočijo gnojenje in odpravijo triletno kolobarjenje, s čimer povečajo količino pridelka;
 uvedejo kmetijske družbe, te omogočijo boljše seznanjanje kmetov z novostmi v kmetijstvu;
pravičnejše obdavčijo kmetijsko posest: razbremenijo kmeta na račun višjih slojev;
 uvajanje in pospeševanje sadjarstva in čebelarstva.
Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. Za vsako naštetu in opisano spremembo 1 točka, če so spremembe samo našteje, 1 točka.
Skupaj 3 točke.
10. Pravilni odgovori so E, A, F, D, C in B. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
11. *Prvi element:* Francoska družba je bila sestavljena iz prvega stanu, ki ga je predstavljala duhovščina, drugega stanu, ki ga je predstavljalo plemstvo, in t. i. tretjega stanu, ki so ga sestavljali meščani in kmetje. *(1 točka) Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Drugi element:
- Duhovščina: deli se na višjo in nižjo. Predstavlja okoli 1 % prebivalstva, v posesti ima 10 % zemlje. Višjo predstavljajo škofje in opatje, razkošno življenje na dvoru v Versaillesu, velika posestva. Nižja duhovščina: župniki, vikarji, menihi, opravljali so socialna dela, skrbeli za reveže, bolne, opravljali šolski pouk, siromašni. Splošni privilegiji: dobivajo desetino, posebno sodišče, ne plačujejo davkov (razen t. i. prostovoljnih prispevkov). *Za dva naštetu elementa 1 točka.*
 - Plemstvo: deli se na visoko in nižje. Predstavlja okoli 2 % prebivalstva, v lasti ima 20 % zemlje. Visoko plemstvo živi na kraljevem dvoru, razkošno življenje, njihova posestva obdelujejo zakupniki, izgubi vpliv na odločanje. Nižje plemstvo: živi na podeželju, siromašno. Splošni privilegiji: oproščeni davkov in javnih dajatev, privilegiji v sodstvu, prednost pri zasedanju uradniških mest in v vojski. *Za dva naštetu elementa 1 točka.*
 - Tretji stan: predstavlja okoli 97 % prebivalstva. Meščani, delijo se na bogato in revno meščanstvo. Bogati bankirji, veletrgovci, lastniki manufaktur, revno meščanstvo predstavljajo cehovski obrtniki, mali trgovci, živijo v revščini. Kmetje: 70 odstotkov dohodka poberejo davki, zadolženost, mnogi samo dninarski delavci, ker nimajo lastne posesti. *Za dva naštetu elementa 1 točka.*
- Tretji element:* Nazadnje so stanove sklicali pred 175 leti zato, ker so francoski kralji uvedli v državi absolutizem in se na mnenje državnih stanov niso hoteli ozirati. *(1 točka)*
Skupaj 5 točk.
12. Razlogi za slab položaj Francije so bili kraljevi absolutizem, razsipnost dvora, finančna prezadolženost in stalno naraščajoči državni dolg, razkroj uprave in sodstva ter zavračanje reform, prepočasna posodobitev državne uprave, centralizacija, podpora Američanom v vojni za neodvisnost, izgubljene vojne in velikanski izdatki za vojsko, izgubljene kolonije, nesposoben vladar. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. Za vsak pravilno naveden element 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
13. *Prvo vprašanje:* Necker, Turgot ali Calonne. *Za omembo enega od naštetih 1 točka.*
Drugo vprašanje: Finančni ministri so predlagali obdavčitev vseh slojev družbe oziroma obdavčitev prvega in drugega stanu. *(1 točka)*
Tretje vprašanje: Njihovih mnenj ne upoštevajo zaradi odpora t. i. dvorne stranke, ki jo vodi kraljeva žena, oziroma zaradi odpora plemstva in duhovščine. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. Za eno pojasnilo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
14. Generalni državni stanovi so zasedali v Versaillesu.
1 točka
15. Tretji stan je predlagal glasovanje po glavah poslancev (en poslanec en glas). *(1 točka)*
Druga stanova sta predlagala glasovanje po stanovih (en stan en glas). *(1 točka)*
Skupaj 2 točki.

16. Revolucija se je začela z napadom na Bastiljo. (1 točka)
Začela se je 14. julija 1789. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
17. Kmet je dobil zemljiško odvezo, odpravljen je fevdalizem.
1 točka
18. Najvišji suveren je postal narod, ljudstvo. (1 točka)
Take ideje so pred revolucijo zagovarjali že razsvetljenci, upoštevamo tudi Rousseau. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
19. Francija je postala ustavna monarhija. (1 točka)
Kralj je po novem lahko vladal samo z uporabo zakonov in v skladu z njimi. Zakone sprejema skupščina. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
20. Pravilni odgovori so B, F, A, C, E in D. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
21. *Prvo vprašanje:* Kralj je poskušal zbežati iz države (a so ga na begu ujeli). (1 točka)
Drugo vprašanje: Kralja obsodijo na smrt in usmrtijo z giljotino. *Zadostuje ena navedba.* (1 točka)
Skupaj 2 točki.
22. *Prvo vprašanje:* Porazi na zunanjih frontah, sovražniki Francije vdirajo v državo, splošno pomanjkanje in nezadovoljstvo ljudstva, lakota in visoka inflacija, rojalistične vstaje v nekaterih predelih države. *Za en element 1 točka.*
Drugo vprašanje: Oblast v državi je prevzel odbor za javno varnost (odbor za javno blaginjo, odbor za občo blaginjo), ki ga je vodil (Maximilien) Robespierre. *Za pravilno navedbo odbora ali voditelja 1 točka.*
Tretje vprašanje: Jakobinci uvedejo nov revolucionarni koledar, pripravijo novo ustavo, začne se proticerkvena politika, zapirajo cerkve, razglašajo nove svetnike, uvedejo splošno oborožitev ljudstva, ustanovijo nove manufakture za vojaške potrebe, odpustijo pravnike in uvedejo državni teror. *Za vsako spremembo 1 točka, skupaj 2 točki.*
Skupaj 4 točke.
23. Novo oblika vladanja se imenuje direktorij.
1 točka
24. *Prvo vprašanje:* Civilni zakonik, upoštevamo tudi Code civil oziroma Napoleonov zakonik. (1 točka)
Drugo vprašanje: Potrdil je enakost državljanov pred zakonom, zavarovanje zasebne lastnine, svobodo dela, odpravo cehov, versko strpnost, ločitev cerkve od države, potrdil je odpravo fevdalnih obveznosti ... *Za vsak pravilen odgovor 1 točka, skupaj 2 točki.*
Skupaj 3 točke.
25. Pravilen zapis letnic je 1804, 1815, 1799, 1793, 1794 in 1789. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.

Izpitna pola 2 – Narodna zgodovina

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

SLOVENSKO OZEMLJE V RIMSKI IN ZGODNJI SREDNJEVEŠKI DOBI TER MADŽARI V ZGODNJEM SREDNJEM VEKU

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

1. *Prvo vprašanje:* Karni, Noriki, Histri, Liburni, Kolpiani, Tavriski, Latobiki. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor (Jazzi ne). Za štiri pravilne navedbe 1 točka. Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Drugo vprašanje: Leta 10 pr. n. št. je bilo priključeno noriško kraljestvo; kraljestvo Norik; Norik. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
2. Aquileia (Akvileja, Oglej).
1 točka
3. *Prvo vprašanje:* Panonija in Norik. *Upoštevamo tudi zapis Ilirik. (1 točka)*
Drugo vprašanje: Mesta so poleg mesta samega obsegala še podeželje. (1 točka)
Tretje vprašanje: Mesta pri nas so imela status kolonij ali municipijev. *Za dve pravilni navedbi 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
4. *Prvo vprašanje:* Rimske ceste so gradili rimski vojaki; rimska vojska. (1 točka)
Drugo vprašanje: Uspešno so se lahko razvijali trgovina, poštni promet, obrtna dejavnost (lahko tudi naštete). *Za dve pravilni navedbi 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
5. Pravilni odgovori so A, C, D in F. *Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Romanizacija je širjenje rimske kulture med prebivalci osvojenih ozemelj; širjenje latinskega jezika, navad, načina življenja, kulture med staroselce. *Za dve pravilni navedbi 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
6. *Prvo vprašanje:* Monoteistični religiji sta krščanstvo in mitraizem. *Za navedbo obeh religij 1 točka. Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Drugo vprašanje: Na koncu je prevladalo krščanstvo. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
7. Pravilni odgovori so B, E in F. *Za vsak pravi odgovor 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
8. *Prvo vprašanje:* Rimljani so poskušali vdore preprečiti z gradnjo obrambnega zidu (Claustra Alpium Juliarum) med Alpami in Reškimi zalivom. *Zadošča že navedba gradnje obrambnega zidu oziroma opis tega obrambnega sistema: zgraditev dolinskih zapor, stolpov, trdnjav ... (1 točka)*
Drugo vprašanje: Prebivalci so se pred barbari zatekli v obmorska mesta ali na višje ležeča območja (kjer so postavljali zatočišča, gradce). *Za eno pravilno navedbo 1 točka.*
Tretje vprašanje: Večina mest je bilo porušenih; mesta v notranjosti so bila porušena; obalna so se ohranila. *Za eno pravilno navedbo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
9. Vzroki za preseljevanje so prenaseljenost, preprost način obdelovanja zemlje, ekstenzivno poljedelstvo, prepričanje o bogastvu rimske države, pritiski drugih ljudstev ... *Za vsako smiselno navedbo 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
10. *Prvo vprašanje:* Najbolj se je spremenila etnična meja na severu. (1 točka)
Drugo vprašanje: Prodor na zahod je ustavil langobardski limes; obrambni zid; vojaška obramba. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

11. *Prvo vprašanje:* Ime te politične tvorbe je Karantanija. (1 točka)
Drugo vprašanje: Svoje središče je imela na Gosposvetskem polju (Krnski grad). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
12. Druga politična tvorba v Vzhodnih Alpah se je imenovala Karniola.
1 točka
13. *Prvi element:* Knez je bil najprej le vojaški poveljnik, kasneje postane vrhovni sodnik, odločal je tudi o nekaterih davkih. *Za navedbo ene knezove pristojnosti 1 točka.*
Drugi element: Vodilno plast prebivalstva so predstavljali prvaki, bili so nekdanji plemenski poglavarji in vojaški poveljniki. *Omembra prvakov ali navedba njihovega izvora 1 točka.*
Tretji element: Kosezi so bili oboroženi knezovi spremljevalci; sodelujejo pri ustoličevanju knezov; po dejavnosti so kmetje, po statusu pa bliže plemstvu. So osebno svobodni, imajo lastno sodstvo, dvohubni dvorec. *Za opis dveh značilnosti kosezov 1 točka.*
Četrti element: Najštevilnejši sloj prebivalstva so (svobodni) kmetje; člani vaške skupnosti. *Za eno navedbo 1 točka.*
Peti element: Najnižjo plast prebivalstva so predstavljali (patriarhalni) sužnji; krščeni. Bili so vojni ujetniki ali potomci staroselcev. *Za navedbo najnižjega sloja in njegovega izvora 1 točka.*
Skupaj 5 točk.
14. *Prvo vprašanje:* Obred se imenuje ustoličevanje (karantanskih knezov). (1 točka)
Drugo vprašanje: Prikazani simbol slovenstva je knežji kamen. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
15. *Posledice so bile:* izguba zunanje samostojnosti, vendar se ohrani notranja avtonomija; vključitev v zahodni gospodarski, politični in kulturni prostor; širjenje krščanstva (začetek pokristjanjevanja) ...
Za vsako pravilno posledico 1 točka.
Skupaj 2 točki.
16. Pravilni odgovori so 6, 3, 4, 1 2 in 5. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
17. Spor je rešil Karel Veliki (frankovski vladar, cesar). (1 točka)
Spor reši tako, da postavi mejo med središčema na Dravo (811. leta). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
18. Organizator upora je bil (Ljudevit) Posavski.
1 točka
19. *Politični posledici:* izguba notranje samostojnosti; Karantanija postane frankovska grofija; karantanske kneze nadomestijo frankovski grofje. *Za vsako navedeno politično posledico 1 točka, skupaj 2 točki.*
Družbeni posledici: karantanski prvaki se zlijejo (asimilirajo) s frankovskim plemstvom; pospešena fevdalizacija, pri čemer so fevdalci večinoma germanskega izvora, redki slovanskega; podložniki so praviloma slovanskega izvora; začetek germanizacije, ki ima gospodarski razlog (pomanjkanje slovanske delovne sile; pospešeno pokristjanjevanje. *Za vsako navedeno družbeno posledico 1 točka, skupaj 2 točki.*
Pri obeh vrstah posledic (politične in družbene) se prizna vsaka strokovno sprejemljiva navedba oziroma razlaga.
Skupaj 4 točke.
20. Pravilen zapis letnic je 743, 1414, 820, 811, 623, 896 (priznamo tudi letnico 869). *Za šest ali pet pravilnih odgovorov 3 točke, za štiri ali tri 2 točki, za dva 1 točka, za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
21. Tesnejše stike so navezali s Hazari (Hazarsko državo). 1 točka.
Od njih so prevzeli dvojno poglavarstvo (gyula, kende). 1 točka. *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.

22. Etelköz je ob Dnjepru in Dnjestru vse do spodnjega toka Donave. *Navedbo dveh rek točkujemo z 1 točko.*
Skupaj 1 točka.
23. Cilj pohodov je bil ropati in pleniti. *1 točka.*
Leta 933 jih je ustavil Henrik Saški pri Merseburgu. *1 točka*
Leta 955 jih je ustavil Oton I. pri Augsburgu/Leško polje. *1 točka*
Skupaj 3 točke.
24. Knez Géza je v Quedlinburg poslal odposlance, češ, namere Madžarov so miroljubne, želijo biti del krščanske Evrope. *1 točka*
Postal je privrženec krščanstva. *1 točka*
Začeli so graditi opatijo v Pannonhalmi. *1 točka*
Skupaj 3 točke.
25. Štefan je prišel na oblast po načelu primogeniture. *1 točka*
Okronan je bil v Esztergomu 25. decembra 1000 ali 1. januarja 1001. *Za pravilno navedbo kraja in letnice 1 točka.*
Simboli kronanja so: krona, žezlo, državno jabolko, plašč ... *Za dve navedbi 1 točka.*
Skupaj 3 točke.